

VERSLAG VAN DE WINTERVERGADERING

Vastgesteld 29 mei 2019

Inleiding

Op 21 en 22 februari 2019 namen drie leden van de vaste OVSE-delegatie van de Staten-Generaal deel aan de jaarlijkse Wintervergadering¹ in Wenen van de parlementaire assemblee van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Het betrof de Eerste Kamerleden **Overbeek** (SP, waarnemend delegatieleider) en **Van Kappen** (VVD) en het Tweede Kamerlid **Koopmans** (VVD). De bijeenkomst, waar bijna driehonderd parlementariërs aan deelnamen, diende als voorbereiding op de «Annual Session» van de assemblee, die van 4 tot en met 8 juli in Luxemburg wordt gehouden. Traditioneel presenteert de inkomend voorzitter van de OVSE («Chairman in Office») tijdens de Wintervergadering altijd de prioriteiten voor zijn voorzitterschap. Dit jaar viel die eer te beurt aan Slowakije, dat in 2019 het OVSE-voorzitterschap bekleedt. De Nederlandse delegatie greep de vergadering aan voor een bilateraal overleg met de Voorzitter van de OVSE parlementaire assemblee, George Tsereteli, en had verder een bilaterale ontmoeting met de Israëliëse delegatie. Ook sprak de delegatie met de Nederlandse permanent vertegenwoordiger bij de OVSE, Jeroen Boender. Hij verzorgde een uitstekende dinerbriefing over actuele ontwikkelingen in de organisatie, waarvoor de delegatie hem dankt.

Vergadering Standing Committee

De Wintervergadering begint elk jaar met een bijeenkomst van het Standing Committee, waarin alle voorzitters van de 57 deelnemende staten zitting hebben. Delegatieleiders benutten deze vergadering vaak om politieke boodschappen namens hun land of delegatie af te geven. Dat gebeurde ook deze keer. De Russische delegatieleider Tolstoy beklagde zich over de Amerikaanse dreiging om het Intermediate-Range Nuclear Forces (INF)-verdrag op te zeggen. Hij deed dat onder andere door erop te wijzen dat het slechts tien minuten duurt voor een raket uit Rusland Roemenië kan bereiken. Voorts maakte hij bezwaar tegen de Oekraïense

¹ De belangrijkste speeches en rapporten van de Wintervergadering zijn na te lezen op deze website: <https://www.oscepa.org/meetings/winter-meetings/previous-winter-meeting>

beslissing om geen Russische waarnemers toe te staan in de aanstaande internationale waarnemingsmissie bij de Oekraïense presidentsverkiezingen. De Oekraïense delegatie daarentegen beklaagde zich erover dat Rusland een deel van haar land bezet hield, namelijk de Krim en delen van Oost-Oekraïne, waardoor het belemmeringen opwierp voor vrije en eerlijke verkiezingen in deze delen van het land. De Amerikaanse delegatieleider senator Wicker benadrukte dat er die week een grote en breed samengestelde delegatie uit het Amerikaanse Congres naar Europa was gekomen om deel te nemen aan de Münchense Veiligheidsconferentie, de Wintervergadering, de Joint Committee Meetings van de NAVO assemblee en een bilateraal werkbezoek aan Cyprus. Daarmee wilden de Amerikanen duidelijk maken dat zij zeer betrokken blijven bij hun Europese partners. De Britse delegatieleider Lord Bowness verontschuldigde zich voor de politieke verwarring en onduidelijkheid in zijn land over de plannen voor een Brexit. Hij verzekerde zijn collega's ervan dat het voornemen van zijn land om zich terug te trekken uit de Europese Unie niets afdeed aan het Britse commitment aan de OVSE.

Tijdens de Annual Session op 4 juli is de benoeming van de secretaris-generaal van de OVSE assemblee aan de orde. De huidige secretaris-generaal, Robert Montella, gaf aan graag herbenoemd te worden en zijn ingezette hervormingen te willen voortzetten. Lord Bowness bepleitte het belang van een transparante procedure en de noodzaak van een open werving. Zelf sprak hij zijn steun uit voor de heer Montella, maar voor een organisatie als de OVSE was het cruciaal dat het selectieproces open en op regels is gebaseerd. In april zal het Bureau van de assemblee een voordracht doen voor een kandidaat.

Tijdens de Annual Session van 2018 in Berlijn was voorzitter Tsereteli in conflict geraakt met de Russische delegatie over een bepaling uit het reglement van orde van de assemblee. Dit betrof artikel 24, waarin wordt bepaald dat resoluties en amendementen alleen in behandeling kunnen worden genomen, als zij worden ondersteund door voldoende leden, die geregistreerd zijn voor de sessie. In Berlijn was discussie ontstaan over de vraag hoe leden, die tussentijds onvoorzien de sessie moesten verlaten, zich dienden af te melden en of hun steun voor een resolutie of amendement dan nog meegeteld mocht worden. Het conflict was zo hoog opgelopen, dat de Russische delegatie de sessie in Berlijn voortijdig verliet en niet meestemde over de slotverklaring. In de vergadering van het Standing Committee in Wenen werd duidelijk dat voorzitter Tsereteli en de Russische delegatie de zaak inmiddels hadden uitgepraat. Artikel 24 werd, zonder verdere discussie, nader gepreciseerd, zodat in het vervolg een lijst van geregistreerde deelnemers door het Standing Committee moet worden goedgekeurd. Moet een lid tussentijds de sessie verlaten, dan blijft diens ondersteuning van een resolutie of amendement alleen geldig, indien de betreffende delegatieleider het Standing Committee daarover voorafgaand aan de sessie informeert.

Naar aanleiding van het corruptieschandaal in de parlementaire assemblee van de Raad van Europa in 2018 had het Bureau van de OVSE assemblee vorige zomer geconstateerd dat internationale verkiezingswaarneming door parlementariërs in diskrediet is geraakt. Om die reden was de ambassadeur van de OVSE assemblee bij de OVSE Permanente Raad in Wenen, Andreas Nothelle, gevraagd om een gedragscode op te stellen voor OVSE PA verkiezingswaarnemers. In het Standing Committee in Wenen werd een eerste concept hiervan besproken. Verschillende delegaties uitten kritiek op dit concept, onder andere tegen de uitsluiting van niet-assembleeleden van verkiezingsmissies (Duitsland, Zweden) en de definitie van belangenverstrengeling (Roemenië, Zweden). De Russische delegatie vroeg om verduidelijking van de te hanteren methodologie voor verkiezingswaarnemingen, met name inzake de manier waarop «mission statements» tot stand komen. Naar aanleiding van dit commentaar werd besloten de gedragscode aan te passen en

opnieuw voor besluitvorming aan het Standing Committee voor te leggen tijdens de Annual Session in juli.

Vergaderingen van de drie commissies (deels gezamenlijk)

Miroslav Lajčák, de Slowaakse Minister van Buitenlandse Zaken en voorzitter van de OVSE in 2019, presenteerde de verenigde parlementariërs de prioriteiten, die zijn land stelt voor het komend jaar. Hij sprak daarbij over een gevoel van urgentie en een verkilling in het internationale politieke klimaat. De OVSE beschikt over de juiste instrumenten om te voorkomen dat bepaalde ontwikkelingen en situaties onomkeerbaar worden. De eerste prioriteit van het Slowaakse voorzitterschap is dan ook het benutten en ontwikkelen van de OVSE-instrumenten om conflicten te voorkomen, te verzachten en op te lossen. Hij doelde daarbij onder andere op de «structured dialogue» en de «security sector governance and reform» van de OVSE, evenals op de veldkantoren van de organisatie. Hij had in zijn eerste weken als «Chairman-in-Office» al veel aandacht besteed aan de «frozen conflicts» van Georgië, Oekraïne, Rusland, Moldavië en de Kaukasus. De tweede Slowaakse prioriteit is een focus op een veiliger toekomst. De OVSE moet zich aanpassen aan nieuwe dreigingen, zoals klimaatverandering en cyberoorlog, maar ook terrorisme en anti-semitisme. Slowakije wil dat onder meer doen door themaconferenties. Tot slot wil het Slowaakse voorzitterschap inzetten op multilateralisme. Daarbij noemde Minister Lajčák strategische partnerschappen met internationale organisaties, NGO's en een betere samenwerking binnen de OVSE structuren. De betrokkenheid van parlementariërs, in het bijzonder bij verkiezingsmissies, achtte hij daarbij van groot belang. Hij riep de deelnemende landen op te blijven investeren in de OVSE en om parlementaire diplomatie in te zetten ter bevordering van multilateralisme, samenwerking en de fundamentele waarden van de organisatie. De secretaris-generaal van de OVSE, Thomas Greminger, herhaalde deze oproep. Hij toonde zich gematigd optimistisch over de uitkomsten van de 25ste OVSE Ministeriële in Milaan van afgelopen december. Voor het eerst in vijf jaar was het weer gelukt om een verklaring aan te nemen in de Derde Dimensie (mensenrechten & democratie), in dit geval over de veiligheid van journalisten. Hij toonde zich ook positief over een aantal recente diplomatieke successen, zoals het akkoord over de naam Noord-Macedonië tussen Skopje en Athene, de vooruitgang in het vredesproces voor Transnistrië en de inzet van de leiders van Armenië en Azerbeidzjan om hun burgers voor te bereiden op vrede. Maar het algemene beeld noemde hij zorgelijk; de veiligheidssituatie in de OVSE-regio blijft gespannen. De OVSE bood volgens hem het juiste kader voor multilaterale oplossingen, maar multilateralisme wordt tegenwoordig in twijfel getrokken, aldus de secretaris-generaal. Hij beschreef uitvoerig de pogingen vrede te bereiken in Oekraïne, de «topprioriteit voor de OVSE». De Special Monitoring Mission (SMM) van de OVSE in Oekraïne is met meer dan duizend waarnemers de grootste OVSE-missie ooit. De SMM richt zich concreet op het verbeteren van de humanitaire situatie ter plaatse en op het verlichten van het lijden van burgers in de betreffende gebieden. De heer Greminger sprak zich krachtig voor uit om de OVSE «fit for purpose» te maken voor de uitdagingen van de 21ste eeuw. Hij gaf aan daarbij in te zetten op gender equality, meer strategische ondersteuning en een algemene management review om te komen tot een effectievere inzet van beperkte middelen. Ook streefde hij naar een hervorming van het moeizame jaarlijkse begrotingsproces van de OVSE. Er was daarover nog geen consensus bereikt in de Permanente Raad en de heer Greminger vroeg de verzamelde parlementariërs dan ook onomwonden om hun steun hiervoor uit te spreken richting hun nationale regeringen. Hij wees erop dat het beleid van «zero nominal growth», waarbij het budget van de

OVSE niet meegroeit met de inflatie, feitelijk tot gevolg heeft dat de organisatie haar activiteiten moet afschalen en minder efficiënt kan opereren. Hij vroeg de parlementariërs dan ook ervoor te zorgen dat de OVSE voldoende financiering zou blijven krijgen om haar werk succesvol uit te voeren. De samenwerking met de OVSE Assemblee, tot slot, prees hij als zeer vruchtbaar en positief. Dit is een belangrijke positieve ontwikkeling sinds het aantreden van de huidige secretaris-generaal van de assemblee, Roberto Montella.

In de gezamenlijke vergadering van de drie commissies deden de verschillende «special representatives» van de assemblee verslag van hun activiteiten sinds de Annual Session van vorig jaar. Zo waren er verslagen op het gebied van gender, de bestrijding van terrorisme, migratie, mensenhandel, antisemitisme, racisme & intolerantie, Centraal-Azië en Zuidoost-Europa.

De drie rapporteurs van de vaste commissies van de assemblee presenteerden hun ideeën voor hun rapporten voor de Annual Session in juli. Het overkoepelende thema van die sessie is «*Advancing Sustainable Development to Promote Security: the Role of Parliaments*». De Ierse rapporteur voor de Politieke Commissie, Farrell, gaf aan daarbij in zijn rapport te willen inzetten op de thema's multilateralisme, de «frozen conflicts», contraterroreisme, jongeren en gender. In de Economische Commissie zou de Albanese rapporteur Elona Hoxha Gjebrea met name schrijven over economisch goed bestuur, waarbij zij specifiek de strijd tegen corruptie en de financiering van terrorisme noemde. Andere thema's in haar rapport zijn connectivity («trade, transport and customs»), migratiemanagement en voedsel- en waterveiligheid, energiezekerheid en hernieuwbare energie, klimaatverandering en wetenschap. Rapporteur Kyriakos Hadjiyianni uit Cyprus kondigde aan in zijn rapport voor de Commissie voor Democratie, Mensenrechten en Humanitaire Kwesties de nadruk te willen leggen op de verminderde aandacht voor mensenrechten in buitenlands beleid. In het bijzonder de inzet van de noodtoestand om democratische functies (tijdelijk) buiten werking te stellen, baarde hem zorgen. Een ander aandachtspunt in zijn rapport wordt de positie van kinderen in militaire conflictgebieden en stateloze kinderen. Als overige thema's noemde hij genocide als oorlogsmisdaad, de doodstraf, de vernietiging van cultureel erfgoed, hedendaagse slavernij, jongeren, vluchtelingen en migranten en de situatie in «frozen conflicts» als Nagorno-Karabach, Oekraïne, Georgië, Transnistrië, Cyprus en Kosovo. Tevens zou de Cypriotische rapporteur aandacht besteden aan conflicten in de grensgebieden van de OVSE, de vervolging van journalisten en activisten, geweld tegen vrouwen en de situatie in Tsjetsjenië.

Bilaterale ontmoetingen

Tijdens haar verblijf in Wenen had de delegatie een apart overleg met assembleevoorzitter George Tsereteli. Daarin werd de mogelijkheid verkend om de OVSE assemblee een bemiddelende rol te laten spelen in een conflict tussen Polen en Rusland over de terugkeer naar Polen van wrakstukken van het Poolse regeringsvliegtuig TU-154M. In de assemblee van de Raad van Europa was onlangs op initiatief van het lid Omtzigt een resolutie aangenomen, waarin tot dergelijke bemiddeling werd opgeroepen. De OVSE assemblee heeft een eigen «special representative on mediation», de Finse oud-minister Kanerva, en biedt een platform voor overleg tussen beide landen. President Tsereteli gaf aan de kwestie met de

heer Kanerva te zullen bespreken. Voorts had de delegatie een bilateraal overleg met de Israëlische delegatie over actuele ontwikkelingen in het Midden-Oosten.

De waarnemend voorzitter van de delegatie,
Overbeek

De griffier van de delegatie,
Westerhoff